

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента
кафедри теоретичної, музично-інструментальної та вокальної
підготовки

Горожанкіної Оксани Юріївни

на дисертаційне дослідження

Лію Лібою

**«Методика формування виконавсько-пластичних умінь
музикантів-піаністів у процесі інструментальної підготовки в ЗВО»,**
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Актуальність дисертаційного дослідження Лію Лібою зумовлена об'єктивною потребою сучасної мистецької освіти в модернізації змісту та методів інструментальної підготовки майбутніх музикантів-піаністів. У контексті глобальних трансформацій освітнього простору особливого значення набуває не лише технічна досконалість виконавця, а й його здатність до цілісного художнього самовираження, де фізичний апарат і пластика рухів стають невід'ємним складником музичної інтонації. Науковий пошук автора диктується наявним протиріччям між високими вимогами до артистизму і сценічної свободи сучасного музиканта та недостатньою розробленістю системних методичних підходів до формування виконавсько-пластичних умінь у межах академічного навчання в ЗВО. Традиційні підходи часто зосереджуються на технологічних аспектах гри, залишаючи поза увагою психофізичну природу виконавського процесу, що нерідко призводить до появи м'язових затисків та емоційної обмеженості виступу. З огляду на це, дослідження Лію Лібою є надзвичайно своєчасним, оскільки воно спрямоване на теоретичне обґрунтування та практичну апробацію методики, яка синтезує музично-слухові уявлення з пластичною виразністю. Розв'язання цієї проблеми дозволяє значно підвищити рівень професійної компетентності фахівців, забезпечуючи їхню конкурентоспроможність на сучасному ринку праці та ефективність у майбутній педагогічній діяльності.

На актуальність теми дослідження наголошено у визначених дисертанткою суперечностях, а саме: між значущістю і поліфункціональністю феномену пластичності у виконавському процесі в руховому та інтонаційно-звуковому аспектах і відсутністю поетапного формування розуміння функції пластичного сегменту у виконавсько-інтерпретаційному процесі музиканта-піаніста; між важливістю оволодіння виконавсько-пластичними вміннями музикантами-піаністами у процесі інструментальної підготовки та відсутністю поетапної методики для даного процесу; між вимогами щодо реалізації виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів у інструментальній підготовці та відсутності розроблених критеріїв і показників їх оцінювання.

Дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017).

У дисертації представлено логічно вибудовану та науково обґрунтовану структуру, всі елементи якої перебувають у діалектичному взаємозв'язку, що дозволяє повною мірою розкрити мету та завдання роботи. Джерельна база дисертації містить 290 найменувань, з них 41 – іноземною мовою, що підтверджує системність і фундаментальність проведеного аналізу об'єкту та предмету дослідження й охоплює як теоретичні, так і методичні аспекти проблеми. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, списку використаних джерел, 10 додатків. Загальний обсяг дисертації складає 264 сторінки з них 191 сторінок основного тексту. Робота містить 7 таблиць, 13 рисунків.

У **вступі** здобувачкою визначено мету дослідження, яка полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці методики формування виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів у процесі інструментальної підготовки в ЗВО. Задля реалізації означені мети дослідження Лію Лібою визначає такі завдання: проаналізувати феномен пластичності та його прояви у різних видах мистецтва; визначити сутність та структуру виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів; обґрунтувати методологію та методику дослідження формування виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів у процесі інструментальної підготовки; розробити критерії, показники та рівні оцінювання сформованості виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів у процесі інструментальної підготовки; експериментально перевірити ефективність методики формування виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів у процесі інструментальної підготовки в ЗВО.

У **першому розділі дисертації** «Теоретичні основи дослідження виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів у процесі інструментальної підготовки в ЗВО» обґрунтовано феномен пластичності крізь призму різних видів мистецтв; визначено сутність і структуру виконавсько-пластичних умінь музиканта-піаніста в контексті інструментальної підготовки в ЗВО. Феномен пластичності у творчій діяльності музиканта-піаніста розглянуто з позиції нейрофізіології і психофізіології; схарактеризовано зміст понять «виконавська пластичність», «рухова пластичність», «інтонаційна пластичність», «інтонаційно-рухова пластичність» в контексті виконавської діяльності музиканта-піаніста. Дисертанткою встановлено взаємозв'язок між нейропластичністю, як основою для успішного навчання та музичною практикою й зазначено, що гра на інструменті викликає комплексну активацію нейронних структур, що значно розширює адаптаційний потенціал мозку та сприяє розвитку його пластичного ресурсу. У дослідженні Лію Лібою виконавсько-пластичні уміння розуміються як інтегративне професійне

утворення, що ґрунтується на індивідуальних особливостях музиканта та проявляється у гармонійно-узгоджених виконавських діях (координаційно-рухових, інтонаційно-рухових, художньо-технічних, тактильно-слухових), які відповідають художньо-смысловому контексту музичної фактури і сприяють її виразній, образно-звуковій реалізації. До компонентної структури означеного феномену дослідницею віднесено когнітивно-ціннісний, інтонаційно-кінестетичний та виконавсько-експлікаційний компоненти. Встановлено, що компоненти виконавсько-пластичних умінь перебувають у стані діалектичної єдності. Провідна роль належить когнітивно-ціннісному складнику, який детермінує мотивацію суб'єкта навчання та слугує концептуальним центром усієї методичної системи.

У другому розділі «Методологічні та методичні основи формування виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів у процесі інструментальної підготовки в ЗВО» авторкою окреслено сукупність наукових підходів, що становлять методологічне підґрунтя дослідження та детермінують вибір методичного інструментарію. Теоретичне обґрунтування процесу формування виконавсько-пластичних умінь ґрунтується на засадах герменевтично-інтенційного, перцептивно-рефлексивного та виконавсько-компетентнісного підходів, інтеграція яких дозволила дослідниці комплексно розкрити сутність досліджуваного явища. У межах герменевтично-інтенційного підходу Лію Лібою обґрунтовано необхідність глибокого осмислення художнього наміру композитора через усвідомлення кореляції між змістом твору та руховою активністю піаніста, що реалізується через принципи інтелектуального ставлення до репертуару та виявлення «пластичного» ресурсу музичної фактури. Перцептивно-рефлексивний підхід дозволив зацентувати увагу на синтезі слухо-рухового сприйняття та аналітичної саморефлексії, де здатність до внутрішнього контролю за координованістю рухів стає запорукою інтонаційної виразності та піаністичного комфорту. Своєю чергою, виконавсько-компетентнісний підхід спрямований на досягнення високої якості інтерпретації шляхом синхронізації інтелектуальних, художніх і технічних складників виконавського процесу. Зазначений методологічний базис став фундаментом для розроблення авторської методики, яка, безумовно заслуговує на увагу, оскільки структурно відповідає компонентному складу досліджуваних умінь і впроваджується у три послідовні етапи: пізнавально-смысловий (накопичення знань і фактурного ресурсу), кінестетично-слухо-рефлексивний (поєднання виконавської фізіології з інтонаційним контекстом) та виконавсько-експресивний (реалізація пластичного сегмента у творчій діяльності). Реалізація авторської методики ґрунтується на послідовному впровадженні комплексу педагогічних умов. Зокрема, педагогічною умовою першого етапу визначено установку на цілеспрямоване накопичення фактурно-пластичного ресурсу в процесі опрацювання музичних творів різних стилів і жанрів; педагогічною умовою другого етапу є стимулювання здатності до самокорегування процесу взаємодії інтонаційно-смыслові виразності та її

технічної реалізації; на третьому етапі – спрямування до оперування виконавсько-пластичними уміннями у виконавській інтерпретації музичних творів.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка методики формування виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів у процесі інструментальної підготовки в ЗВО» здійснено діагностику рівнів сформованості виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів у процесі інструментальної підготовки в ЗВО; розроблено критерії, показники та рівні оцінювання сформованості виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів у процесі інструментальної підготовки; представлено зміст і результати експериментальної роботи. Діагностування рівня сформованості виконавсько-пластичних умінь у здобувачів освіти здійснювалося на основі визначених дисертанткою критеріїв: інтелектуально-пластичного, перцептивно-самокорегувального та виконавсько-перформативного з відповідними до них показниками. На увагу заслуговують застосування дослідницею діагностичних методів (аналіз відео-запису музичного твору; фактурно-смісловий аналіз музичного твору, педагогічне спостереження; діагностична анкета; метод інтонаційно-рухових завдань: «контраст інтонаційних стилів», «динамічна адаптація»; метод «дзеркала», метод «зміна зовнішніх умов», завдання «пластика звуку»), за якими було визначено три рівні сформованості виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів у процесі інструментальної підготовки в ЗВО: високий – інтерпретаційно-виразний, середній – технічно-узгоджений, низький – виконавчо-некоординований. Вагомим складником дослідження є представлена авторкою методика формування виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів, системна апробація якої відбувалася в межах формувального етапу експерименту. Процесуальна архітектура методики охоплює три взаємопов'язані етапи: пізнавально-смісловий, кінестетично-слухорефлексивний та виконавсько-експресивний, кожен з яких було спрямовано на розв'язання конкретних фахових завдань.

Аналіз результатів формувального етапу експерименту, здійснений у кількісному та якісному вимірах, підтвердив результативність авторської методики формування виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів. Статистичні дані свідчать про позитивну динаміку в експериментальній групі порівняно з контрольною: за інтерпретаційно-виразним рівнем показники в ЕГ збільшилися на 8,5% (проти 1,9% у КГ), а за технічно-узгодженим рівнем кількість респондентів ЕГ збільшилася на 11,7%, тоді як у КГ – лише на 3%. Особливо показовим є результати, засвідчені на виконавчо-некоординованому рівні: в ЕГ показник знизився на 20,1%, у той час як у КГ – лише на 4%. Достовірність отриманих даних та перевага запропонованої поетапної методики математично верифіковані за допомогою критерію Фішера, що засвідчує наукову обґрунтованість висновків дослідження.

Позитивно оцінюючи результати представленої дисертації Лію Лібою хочемо висловити деякі зауваження та побажання, що мають дискусійний характер:

1. Авторська методика пропонує чіткий алгоритм формування виконавсько-пластичних умінь студентів. Проте виникає запитання: яким чином запропоновані методи коригуються відповідно до індивідуальних психофізіологічних характеристик здобувачів-піаністів?

2. На сторінці 171 згадується вплив змішаної форми навчання. Цікаво було б дізнатися, як авторська методика формування виконавсько-пластичних умінь може бути адаптована до умов онлайн-занять, де викладач обмежений екраном монітора у корекції рухів студента.

Висловлені зауваження та побажання не знижують наукової цінності та практичної значущості дисертаційного дослідження, а лише вказують на широту обраної тематики та перспективність її подальшого вивчення.

Висновок: на підставі детального ознайомлення з текстом дисертації Лію Лібою «Методика формування виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів у процесі інструментальної підготовки в ЗВО», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, вважаємо, що дисертація є самостійним, оригінальним, завершеним дослідженням, яке за своїм науково-теоретичним рівнем, новизною у постановці та вирішенні досліджуваної проблеми відповідає чинним вимогам п. п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор, Лію Лібою, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри теоретичної,

музично-інструментальної

та вокальної підготовки

ДЗ «Південноукраїнський національний

педагогічний університет

імені К. Д. Ушинського»

Оксана ГОРОЖАНКІНА